

UVOD

Upravljačko računovodstvo ima za cilj da omogući rukovodstvu preduzeća lakše donošenje poslovnih odluka na bazi prikupljanja, slaganja i sistematizovanja finansijskih podataka, kao i pripremanja, davanja i prezentovanja izvještaja iz oblasti računovodstva. Glavni zadatak finansijskog računovodstva je da da realno stanje menadžmentu preduzeća o finansijskoj situaciji, rezultatima poslovanja i imovini preduzeća. Informacije koje produkuje finansijsko računovodstvo služe za donošenje brojnih upravljačkih odluka. Takođe, mnoge informacije upravljačkog računovodstva čine finansijsko – računovodstvene informacije, tako koncipirane, da ih je moguće koristiti u svrhu odlučivanja, odnosno upravljanja preduzećem.

Da bi jedno preduzeće postojalo kao samostalan i uređen poslovni subjekt mora da troši energiju i materiju u procesima formiranja, održanja i djelovanja njegove strukture, gdje kao rezultat tih procesa trošenja imamo nastanak troškova. Visina troškova direktno utiče na poslovanje preduzeća, pa samim tim predstavlja i osnovni pokazatelj uspješnosti njegovog poslovanja. Određivanje vrste troškova, kao i obračun troškova, odnosno informacije koje on pruža, su veoma značajne za upravljačko računovodstvo.

Menadžment preduzeća da bi ostvario poslovni uspjeh mora da posjeduje bitne i tačne računovodstvene informacije iz domena obračuna troškova i učinaka, jer su iste međusobno uslovljene. Ciljevi za koje se koriste informacije iz obračuna troškova i učinaka postavlja rukovodstvo preduzeća, pri čemu je svrha dobijenih podataka da ispune zahtjeve za koje su namijenjeni.

Imamo razne metode i sisteme obračuna troškova, ali se ne može izvesti njihova jedinstvena podjela, nego ih je moguće klasifikovati prema određenim, postavljenim kriterijumima.

1.1. Problem, predmet i objekt istraživanja

Sistemi obračuna troškova ne pružaju isti kvalitet informacija koje se upotrebljavaju za razne potrebe. Podaci koje daju različiti koncepti i sistemi obračuna troškova da bi se mogli pravilno upotrijebiti, potrebno je znati i dobro razumjeti metodologiju pojedinih sistema.

Postavlja se pitanje: Koji sistem obračuna troškova je najpodobniji za donošenje upravljačkih poslovnih odluka, a uzimajući u obzir svrhu za koju se koristi?

Preduzeće da bi se opredijelilo za određeni sistem obračuna troškova, neophodno je da ima saznanja koji sve sistemi postoje i koje su njihove mogućnosti i ograničenja.

1.2. Svrha, cilj i značaj istraživanja

Svrha ovog istraživanja je ukazati na važnost poznavanja osobina i mogućnosti pojedinih sistema obračuna troškova, odnosno posjedovanja relevantnih računovodstvenih informacija iz domena obračuna troškova i učinaka, koje su neophodne za donošenje kratkoročnih i dugoročnih upravljačkih odluka od strane menadžmenta odnosno rukovodstva preduzeća. Upravljačke odluke koje nisu ispravno donesene mogu, uticati ne samo na djelovanje i razvoj preduzeća, nego, dovesti u pitanje i njegovo samo postojanje.

Istraživanje je sprovedeno s ciljem da se opišu osnovne karakteristike, prednosti i nedostaci, primjena, međusobno djelovanje i odnosi različitih sistema, te izvršila analiza uticaja tradicionalnih sistema obračuna troškova na periodični rezultat, kao i prikazale tendencije razvoja novih savremenih tehnika obračuna troškova.

Značaj obrade izabrane tematike je da ovaj rad bude od praktične koristi i da pruži potrebne informacije i saznanja onima koji se bave upravljanjem u preduzećima, kako bi mogli odgovoriti na izazove poslovanja u savremenim uslovima.

1.3. Hipoteze istraživanja

Pri istraživanju se polazi od hipoteze da je zbog zadovoljenja informacionih potreba menadžmenta o efikasnosti pojedinih područja djelovanja ili segmenata aktivnosti preduzeća, neophodno poznavanje kako tradicionalnih metoda tako i savremenih, novih koncepata i sistema obračuna, koji su prilagođeni potrebama izmijenjenih uslova poslovanja.

1.4. Metode istraživanja

U radu će biti prezentovana postojeća saznanja i istraživanja koja se bave pitanjem organizacionog uređenja obračuna troškova i učinaka, klasifikacije, mogućnosti i međusobnih odnosa metodologija pojedinih sistema obračuna troškova.

Teorijski dio, u suštini, obuhvata analizu najznačajnijih sistema obračuna troškova koji se primjenjuju u praksi sa posebnim osvrtom na savremene sisteme, koji su nastali kao rezultat izmijenjenih uslova poslovanja, odnosno poslovanja preduzeća u savremenim uslovima.

Za istraživanje i formulisanje rezultata istraživanja uzete su u obzir različite metode, kako bi se zadovoljile osnovne naučne metodološke odlike, kao što su: objektivnost, pouzdanost, sistematičnost i opštost.

Naučne metode koje su primijenjene u istraživanju su: istorijska metoda, metoda deskripcije, analitička i sintetička metoda, induktivna i deduktivna metoda, te komparativni i kompilativni metod. Postizanje sveobuhvatnosti u toku izrade rada ostvaruje se spojem teorijskih istraživanja i naučnih saznanja.

U prvom dijelu rada se putem istorijske metode, koja se temelji na dokumentima, daje hronološki razvoj knjigovodstvenog i računovodstveno – upravljačkog sistema, kako bi se prikazali procesi koji su se desili u prethodnom vremenu. Pomoću metode deskripcije se vrši opisivanje na jednostavan način predmeta i procesa vezanih za organizaciono uređenje obračuna troškova i učinaka. Opisivanje je praćeno određenim pojašnjenjima o uočenim bitnim osobinama predmeta i procesa, njihovih zakonitosti, međusobnih veza i odnosa.

Primjenom analitičko – sintetičkog metoda u glavnom dijelu omogućava se da se teorijska saznanja i istraživanja uporede sa rezultatima dobijenim u praksi, dok se primjenom veze, tj. odnosa induktivno – deduktivne metode postiže, da se na početku, iz opšteg uvjerenja dođe do posebnih i pojedinačnih stajališta o sistemima obračuna troškova, a na kraju, sistematskim saznanjem o konkretnim osobinama različitih sistema obračuna troškova izvede opšti zaključak o njima, sa aspekta upravljačkog računovodstva.

U radu se kompilativnim, komparativnim i deduktivnim metodom obrađuju primjeri, odnosno vrše analize uticaja različitih sistema obračuna troškova na periodični rezultat. Primjenom komparativnog metoda na osnovu dosadašnjih istraživanja vršimo analizu i pratimo ponašanje pojedinih sistema obračuna, a primjenom induktivnog metoda izvodimo opšti zaključak o njihovim osobinama.

1.5. Struktura rada

Rad je podijeljen na četiri poglavlja.

U prvom poglavlju obrađen je problem, predmet, objekt, cilj i značaj istraživanja, uključujući hipoteze i metodologiju istraživanja, kao i strukturu rada. Drugo poglavlje se bavi predmetom obračuna troškova i učinaka. Treće poglavlje posvećeno je organizacionom uređenju obračuna troškova i učinaka. U četvrtom poglavlju dat je prikaz metodologija sistema obračuna troškova koji se najčešće primjenjuju u praksi, te tendencije razvoja novih savremenih tehnika obračuna troškova, kao i analiza uticaja tradicionalnih sistema obračuna troškova na periodični rezultat. Na kraju rada data su zaključna razmatranja.